ECLI:LV:ADAT:2023:0815.A420273121.21.S
Lieta Nr.A420273121, AA43-0567-23/13

Administratīvā apgabaltiesa
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2023.gada 15.augustā

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Sanita Kanenberga, tiesneses Sandra Gintere un Laura Konošonoka

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.2. un 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 7.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Atbilstoši Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – rīkojums) 5.2.apakšpunktam, ja darba devējs ir informējis darbinieku (amatpersonu), ka darba pienākumu veikšanai nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts, darbinieka (amatpersonas) pienākums ir uzsākt vakcināciju ne vēlāk kā 10 dienu laikā no minētās informācijas saņemšanas un to pabeigt ne vēlāk kā septiņas dienas pēc vakcīnas lietošanas instrukcijā norādītā īsākā termiņa. Ja darbinieks (amatpersona) vakcināciju nav uzsācis vai pabeidzis noteiktajā termiņā (līdz 2021.gada 15.novembrim), darba devējs darbinieku (amatpersonu) atstādina no darba vai amata pienākumu veikšanas. Savukārt šī rīkojuma 5.3.apakšpunkts noteica, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņi ir uzrādījuši primārās vakcinācijas, balstvakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu.

[2] Pieteicēja /pers. A/, kura nodarbināta /pašvaldības nosaukums/ pašvaldības policijā par /amata nosaukums/, vērsās ar pieteikumu par rīkojuma 5.3.apakšpunkta atcelšanu Administratīvajā rajona tiesā. Pieteikums pamatots ar šādiem argumentiem.

[2.1] Ar rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktu pieteicējai ir uzlikts pienākums uzrādīt darba devējam Covid-19 vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu. Pretējā gadījumā pieteicēja savus darba pienākumus vairs nav tiesīga veikt ne klātienē, ne attālināti, tādējādi tiekot atstāta bez darba samaksas.

[2.2] Pieteicēja vērsās ar sūdzību pie darba devēja, tostarp vēršot uzmanību, ka atbilstoši Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas 2021.gada 27.janvārī pieņemtajai rezolūcijai Nr.2361 „Covid-19 vakcīnas: ētiskie, tiesiskie un praktiskie apsvērumi" 7.3.1.punktā norādītajam, īstenojot vakcinēšanas procesu, ir jānodrošina iedzīvotāju informētība par to, ka vakcinācija nav obligāta un neviens, kurš nevēlas vakcinēties, netiks pakļauts politiskam, sociālam vai kāda cita veida spiedienam, kā arī 7.3.2.punktā noteiktajam pienākumam nodrošināt, ka nevienu nedrīkst diskriminēt tādēļ, ka persona nav vakcinēta un nevēlas to darīt. Līdz ar to lēmumu par vakcinēšanos katram darbiniekam jāpieņem patstāvīgi, balstoties uz savu veselības stāvokli un citiem sev būtiskiem apstākļiem. Atbildot uz pieteicējas sūdzību, darba devējs norādīja, ka tā ir katra atbildība un izvēles brīvība, uz ko pieteicēja paļāvās un vakcināciju neveica.

[2.3] Pieteicējas apgādībā ir trīs nepilngadīgi bērni, no kuriem viens ir invalīds, tomēr vakcinācijas blakņu gadījumā par tiem neviens neuzņemtos atbildību. Minētā iemesla dēļ pieteicējai ir īpaši apstākļi, kāpēc viņa nevar potēties ar eksperimentālām vakcīnām un atstāt savus bērnus bez apgādnieka, ja pieteicēja vakcīnas radīto seko dēļ saskarsies ar kādām veselības problēmām.

Vienlaikus pieteicēja neapmeklēs darbu, ja nejutīsies labi vai būs kādas elpceļu infekcijas pazīmes, kā arī godprātīgi ievēros visus piesardzības pasākumus, tādējādi neradot draudus izplatīt Covid-19 infekciju darba vidē.

[2.4] Pieņemot rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktu, Ministru kabinets ir pārkāpis likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.panta pirmajā daļā noteikto deleģējumu, jo Ministru kabineta tiesības, izsludinot ārkārtējo situāciju, ir noteiktas minētā likuma 8.pantā, kur nav minētas Ministru kabineta tiesības noteikt darba pienākumu veikšanas ierobežojumus valsts pārvaldes un pašvaldības institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām.

[2.5] Ar rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktu Ministru kabinets ierobežo arī Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk - Satversme) 95., 96., 106. un 111.pantā noteiktās personu pamattiesības, būtībā liekot personai izvēlēties starp diviem pamattiesību pārkāpumiem no valsts puses, taču šāds pilnvarojums Ministru kabinetam Satversmē nav noteikts.

Eiropas Savienībā četrām atļautajām vakcīnām uz gadu izsniegtās tirdzniecības atļaujas nozīmē, ka joprojām nav visaptverošu klīnisko datu un joprojām ir nepieciešami papildu pētījumi par vakcīnu drošumu un efektivitāti.

[2.6] Ir atšķirība starp Covid-19 un citām vakcīnām, kurām piemīt standarta un rutīnas vakcīnas raksturs. Covid-19 vakcīnām netiek veikta pienācīga drošuma uzraudzība, informācija par iespējamām blaknēm pēc vakcinācijas netiek ātri apkopota un sabiedrība par blaknēm netiek pienācīgi informēta.

[2.7] Līdz pat 2021.gada 12.oktobrim valstī nebija izstrādātas un normatīvajos aktos nostiprinātas kārtības, kādā personas ar veselības problēmām varētu iziet ārstu konsīlija pārbaudi, konstatējot, vai vakcinācija nenodarīs kaitējumu viņu veselībai, un šī iemesla dēļ atteikties no vakcinācijas kā veselībai bīstamas.

[2.8] Pašreizējos apstākļos arī valsts interesēs ir tas, lai policijas darbinieku, kas var pildīt savus pienākumus, skaits ir pēc iespējas lielāks. Turklāt pieteicējai ir iespējams pildīt arī tādus darba pienākumus, kuri veicami epidemioloģiski drošos apstākļos, piemēram, attālināti veicot administratīvos darbus. Arī pašlaik, pildot darba pienākumus, pieteicēja pamatā uzturas ārpus iekštelpām, tādēļ riskus epidemioloģiskajai drošībai nerada. Pieteicēja darba telpās uzturas īslaicīgi, tikai nepieciešamības gadījumā.

[3] Ministru kabinets paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt. Paskaidrojums pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[3.1] Rīkojuma pamatmērķis ir veicināt Covid-19 straujās izplatības apturēšanu un personu vakcināciju, un kā viens no uzdevumiem šī pamatmērķa sasniegšanai ir veicināt Covid-19 izplatības apturēšanu to personu starpā, kas nav pasargātas pret infekciju. Rīkojuma 5.3.apakšpunkts ievieš pasākumus, kas veicina šo nepasargāto (nevakcinēto) personu pārliecību par nepieciešamību vakcinēties.

[3.2] Ņemot vērā, ka valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas un darbinieki ir tie, kuriem atbilstoši Satversmē noteiktajai valsts iekārtai ir jāīsteno nozīmīgas valsts funkcijas, rīkojuma 5.3.apakšpunktā ietvertās prasības mērķis ir noteikt tādus šo personu pienākumus, kas primāri nodrošinātu valsts funkciju

īstenošanas nepārtrauktību, ņemot vērā šo amatpersonu un darbinieku atbildību sabiedrības priekšā īpaši ārkārtējos apstākļos. Rīkojuma 5.3.apakšpunkta mērķis ir nodrošināt epidemioloģiski drošus apstākļus gan pakalpojumu sniegšanā, gan darba vietās, šādā veidā aizsargājot cilvēku veselību un pasargājot no inficēšanās ar Covid-19.

[3.3] Ņemot vērā, ka vakcinētām personām ir būtiski zemāka inficēšanās iespēja un infekcijas pārnese, nosacījums noteikt valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām prasība būt vakcinētām (izņēmuma gadījumos, ja persona ir pārslimojusi) ir piemērotākais epidemioloģiskās drošības pasākums, jo citu vakcinācijai līdzvērtīgu epidemioloģiskās drošības pasākumu gan attiecībā uz inficēšanās riskiem, gan arī uz infekcijas pārneses riskiem šobrīd nav, izņemot tikai alternatīvu iespēju plašu un būtisku ierobežojumu noteikšanā.

[3.4] Attiecībā uz vakcīnu drošumu Eiropas Zāļu aģentūra apstiprinājusi, ka ieguvums no vakcinācijas daudzkārt pārsniedz iespējamos riskus. Šīs vakcīnas nav eksperimentālas, jo tās reģistrētas kompetentajā iestādē un tās tiesību aktos noteiktajā kārtībā ir apstiprinājusi Eiropas Komisija. Zināms risks piemīt jebkuru zāļu, tai skaitā, vakcīnu, lietošanai, taču tas tiek vērtēts kontekstā ar sagaidāmo ieguvumu.

[3.5] Eiropas Slimību profilakses un kontroles centra pētījumos balstīti pierādījumi liecina, ka vakcinācija ievērojami samazina vīrusa izdalīšanās ilgumu un infekcijas transmisiju (vīruspārnesi) un ir visefektīvākais līdzeklis cilvēku veselības un dzīvības aizsargāšanai.

[3.6] Tests Covid-19 infekcijas noteikšanai nevar aizvietot vakcināciju un tas nav uzskatāms par līdzvērtīgu epidemioloģiskās drošības pasākumu. Tas izmantojams vienīgi kā palīgrīks, bet tas nepasargā pašu testēto personu no saslimšanas, jo tā jebkurā brīdī, veicot darba pienākumus, var inficēties. Savukārt plašu ierobežojumu noteikšana rada nelabvēlīgas sekas uz valsts ekonomiku, kā arī personu tiesībām brīvi pārvietoties un tiesībām uz izglītību.

[3.7] Ja personai ir objektīvs, ar veselību saistīts iemesls, tai atbilstoši Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumu Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" 219.punktam ir iespējams atlikt vakcināciju. Tam ir nepieciešams klīniskās universitātes slimnīcas speciālista atzinums, ko var izsniegt, ja konstatēta anafilakse pret kādu no vakcīnas sastāvā esošajām vielām vai anafilakse pēc 1.vakcīnas devas saņemšanas, kā arī tad, ja persona citu ar veselības stāvokli saistītu apstākļu dēļ nevar veikt vakcināciju.

[4] Pēc tam, kad rīkojums un tā 5.2. un 5.3.apakšpunkts zaudēja spēku, tiesā tika saņemti arī Ministru kabineta pilnvarotās pārstāves Veselības ministrijas papildu paskaidrojumi, kuros tā papildus vērš uzmanību uz šādiem apsvērumiem.

[4.1] Rīkojumā ietverto prasību mērķis bija nodrošināt epidemioloģiski drošus apstākļus gan pakalpojumu sniegšanā, gan darba vietās, lai pēc iespējas mazinātu inficēšanās riskus, kā arī pildot darba un amata (dienesta) pienākumus, attiecīgi apturot vai ierobežojot infekcijas izplatīšanos sabiedrībā, šādā veidā aizsargājot cilvēku veselību un pasargājot no inficēšanās ar Covid-19 infekciju.

[4.2] Valsts pienākums pandēmijas laikā aktīvi rīkoties apdraudējuma novēršanai izriet no Satversmes un Latvijai saistošiem starptautiskiem tiesību aktiem. Pamattiesību ierobežojumu mērķis ir atrast taisnīgu un saprātīgu līdzsvaru starp atsevišķas personas pamattiesībām, no vienas puses, un citām konstitucionālajām vērtībām, no otras puses.

[4.3] Kopējais vispārējais sabiedrības veselības un veselības aprūpes princips ir novērst saslimšanu. Ikviena slimības primārā profilakse, tai skaitā vakcinācija, ir efektīvāka nekā slimības ārstēšana un cīņa ar slimības izraisītām sekām.

[4.4] Rīkojuma pieņemšanas brīdī, kad dominēja SARS-Cov-2 vīrusa Deltas variants, pēc Slimību profilakses un kontroles centra datiem nevakcinēto risks bija gandrīz divas reizes lielāks par vakcinēto risku un turpmāk šī atšķirība vēl pastiprinājās. Savukārt no publiski pieejamā informatīvā ziņojuma „Informācija par aktuālo epidemioloģiskās drošības situāciju un Covid-19 testēšanu, kā arī veselības aprūpes sistēmas kapacitāti" izriet, ka pēdējā rīkojuma spēkā esības nedēļā, salīdzinot saslimstības intensitāti uz 100 000 iedzīvotajiem vakcinēto un nevakcinēto personu vidū, relatīvais risks saslimt personām, kurām bija veikta tikai primārā vakcinācija, bija 1,1 reizes mazāks, nekā nevakcinētām personām. Savukārt, salīdzinot Covid-19 pacientu skaitu stacionārā vakcinēto (tai skaitā arī ar balstvakcīnu) un nevakcinēto/daļēji vakcinēto cilvēku vidū, var secināt, ka relatīvais risks saslimt ar smagu vai vidēju smagu Covid-19 formu, kuras dēļ cilvēks nonāk slimnīcā, cilvēkiem, kam ir veikta primārā vakcinācija, 2022.gada 8.nedēļā bija 2,1 reizes zemāks, nekā nevakcinētiem cilvēkiem, bet cilvēkiem, kam ir veikta arī balstvakcinācija – 4,5 reizes zemāks.

[5] Pieteicēja iesniedza arī papildu paskaidrojumu, kurā pauda šādus argumentus.

[5.1] Ikvienam ir tiesības pašam rūpēties par savu veselību tā, kā to uzskata par nepieciešamu, un tieši savu veselību uztvert kā prioritāti. Nav pieļaujams palielināt vakcinācijas aptveri ar sociāla, ekonomiska vai materiāla rakstura sankcijām.

[5.2] Normas par mehānismu, kā tiek atlīdzināts ar Covid-19 novēršanas pasākumiem saistīto vakcināciju radītais kaitējums, ir deklaratīvs un konkrētās normas netiek piemērotas praksē.

[5.3] Kritiski vērtējams arguments, ka vakcinācija spēj nodrošināt pūļa imunitāti, lai gan ir vispārzināms, ka arī vakcinācija nepasargā no saslimšanas un pūļa imunitāte tā arī netiek sasniegta.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 7.decembra spriedumu pieteicējas pieteikums noraidīts. Spriedums pamatotas ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[6.1] Rīkojuma 5.2.apakšpunkts paredzēja (*redakcijā, kāda tā bija rīkojuma pieņemšanas brīdī*), ka gadījumā, ja darba devējs ir informējis darbinieku (amatpersonu), ka darba pienākumu veikšanai nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts, darbinieka (amatpersonas) pienākums ir uzsākt vakcināciju ne vēlāk kā 10 dienu laikā no minētās informācijas saņemšanas un to pabeigt ne vēlāk kā septiņas dienas pēc vakcīnas lietošanas instrukcijā norādītā īsākā termiņa. Ja darbinieks (amatpersona) vakcināciju nav uzsācis vai pabeidzis noteiktajā termiņā (līdz 2021.gada 15.novembrim), darba devējs darbinieku (amatpersonu) atstādina no darba vai amata pienākumu veikšanas. Savukārt šī rīkojuma 5.3.apakšpunkts tā brīža aktuālajā redakcijā noteica, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021.gada 15.novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Ņemot vērā, ka pieteicēja uz rīkojuma spēkā esības brīdi pildīja /amata nosaukums/ amata pienākumus, uz viņu attiecās minētais rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunkts. Pamatojoties uz rīkojuma 5.2.apakšpunktu, pieteicējai ar darba devēja 2021.gada 25.oktobra rīkojumu tika noteikta dīkstāve no 2021.gada 25.oktobra līdz 2021.gada 15.novembrim un pieteicēja netika pielaista pie darba pienākumu izpildes. Savukārt sākot ar 2021.gada 15.novembri ierobežojums veikt amata pienākumus pieteicējai izrietēja arī no rīkojuma 5.3.apakšpunkta.

Ņemot vērā, ka šis rīkojums un konkrētie tā apakšpunkti ir zaudējuši spēku, ir izvērtējams to tiesiskums.

[6.2] Pieteicēja norādījusi, ka ar konkrētajiem rīkojuma apakšpunktiem ir ierobežotas vairākas no Satversmes izrietošas pieteicējas tiesības, tostarp Satversmes 96.pantā nostiprinātās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un 106.pantā nostiprinātās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu.

Satversmes 96.pantā ietvertās tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību ir ietvertas arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – konvencija) 8.pantā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka personas fiziskā neaizskaramība, tostarp attiecībā uz medicīnisku manipulāciju veikšanu, ir daļa no „privātās dzīves" konvencijas 8.panta izpratnē (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 15.janvāra lēmums lietā „Boffa un citi pret Sanmarīno" un 2013.gada 12.marta lēmums lietā „Bayture un citi pret Turciju"*). Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka vakcinācijas pienākums un šī pienākuma neizpildes sekas ir personu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā „Vavrička un citi pret Čehiju"258.–261.punkts*).

Lai gan no rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunkta izrietošā vakcinācijas pienākuma izpildi nebija paredzēts panākt piespiedu kārtā, izvēloties nevakcinēties,

pieteicējai bija jāsaskaras ar minētajos apakšpunktos norādītajām tiesiskajām sekām – ierobežojumu veikt amata pienākumus. Līdz ar to tiesa piekritusi arī pieteicējas norādei, ka ar rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktu tika ierobežotas arī pieteicējas Satversmes 106.panta pirmajā teikumā nostiprinātās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

Vienlaikus jāņem vērā, ka Satversmes 96.pantā un 106.pantā nostiprinātās tiesības nav absolūtas. Saskaņā ar Satversmes 116.pantu minētās tiesības var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Pārbaudot, vai pieteicējas pamattiesības ir ierobežotas pamatoti, tiesa sekojusi Satversmes tiesas praksē attīstītajiem pamatprincipiem pamattiesību ierobežojuma izvērtēšanai, proti: 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu; 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (*Satversmes tiesas 2020.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.2019-05-01 18.punkts*).

[6.3] Sākotnēji tiesa izvērtējusi, vai Ministru kabinetam bija no likuma izrietošas tiesības noteikt rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktā noteikto pamattiesību ierobežojumu.

Atbilstoši Satversmes 64.pantā noteiktajam likumdošanas tiesības pieder Saeimai. Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents ir izsludinājis likumu „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli". Atbilstoši šī likuma 2.pantam tas nosaka kārtību, kādā izsludina un atceļ īpašu tiesisko režīmu – ārkārtējo situāciju vai izņēmuma stāvokli –, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības, to ierobežojumus un īpašos pienākumus un tiesiskuma nodrošināšanu šo tiesisko režīmu spēkā esamības laikā. Saskaņā ar minētā likuma 5.panta pirmo daļu ārkārtējo situāciju izsludina Ministru kabinets.

Tātad saskaņā ar tiesību normām Ministru kabinetam ir tiesības un kompetence ārkārtējās situācijas izsludināšanā, kas atbilst arī Valsts prezidenta 2020.gada 23.marta paziņojuma Nr.8 „Valsts konstitucionālo orgānu darbības pamatprincipi ārkārtējā situācijā" 6.punktā noteiktajam, proti, ka ārkārtējas situācijas vadība ir Ministru kabineta uzdevums, bet pārējie valsts konstitucionālie orgāni mūsu demokrātiskās valsts iekārtas noteiktās līdzsvara un atsvara sistēmas ietvaros, un sargājot Satversmes pamatprincipus, savu kompetenci un procedūras īsteno tā, lai tiktu nodrošināta ārkārtējās situācijas vadība (*https://likumi.lv/ta/id/313400-valsts-konstitucionalo-organu-darbibas-pamatprincipi-arkarteja-situacija*).

Vienlaikus atbilstoši likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 10.panta pirmajā daļā noteiktajam Saeimas Prezidijs Ministru kabineta lēmumu par ārkārtējo situāciju vai par tādiem grozījumiem lēmumā par ārkārtējo situāciju, kuri nosaka papildu teritoriālos vai tiesību ierobežojumus, kā arī par izsludinātās ārkārtējās situācijas pagarināšanu nekavējoties iekļauj Saeimas sēdes darba kārtībā. Tātad šādiem Ministru kabineta lēmumiem ir noteikta procedūra, kas ievērojama, un ir tikusi ievērota, jo no publiski pieejamās informācijas izriet, ka Saeima 2021.gada 14.oktobra sēdē nolēma atbalstīt Ministru kabineta lēmumu izsludināt ārkārtējo situāciju no 2021.gada 11.oktobra līdz 2022.gada 11.janvārim, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, atbilstoši rīkojumā noteiktajam (*https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs_lmp.nsf/0/E1ADEA9A00B2EA9BC225876E004601EB?OpenDocument*).

Kā izriet no rīkojuma preambulas, tas ir izdots, pamatojoties tostarp uz likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4. un 8.pantu, kā arī Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otro daļu. Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.panta pirmajā daļā ir skaidrots, ka ārkārtējā situācija ir īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Minētā likuma 8.panta otrajā daļā ir noteikts, ka, izsludinot ārkārtējo situāciju, Ministru kabinetam papildus šā panta pirmajā daļā minētajām tiesībām ir tiesības noteikt konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamos pasākumus, kas valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai vai pārvarēšanai paredzēti likumos, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci valsts apdraudējuma novēršanā vai pārvarēšanā. Savukārt Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrajā daļā ir paredzēts, ka Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas slimību izplatības ierobežošanai. Turklāt šī likuma 30.panta trešā daļa paredz, ja sākusies epidēmija vai pandēmija vai pastāv tās draudi, var izsludināt papildu obligāto vakcināciju Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Ņemot vērā minēto un to, ka saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta pirmās daļas 3.punktu epidemioloģiskā drošība ietver iedzīvotāju vakcināciju, tiesa secinājusi, ka rīkojuma 5.2. un 5.3.apašpunkts ir izdots uz likuma pamata. Līdz ar to pieteicējas arguments, ka Ministru kabinets ir rīkojies ārpus sava deleģējuma robežām, ir nepamatots.

[6.4] Vērtējot, vai pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis, noskaidrojams, vai tā pamatā ir apstākļi, kādēļ tas vajadzīgs, proti, vai ierobežojums ir noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad.

Tiesību akta projekta „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) ietvertā informācija norāda uz būtisku nepieciešamību sasniegt rīkojuma mērķi. Tajā norādītie dati liecina par straujo Covid-19 infekcijas izplatības pieaugumu rīkojuma pieņemšanas brīdī, kā rezultātā ir nepieciešams pastiprināt epidemioloģiskās kontroles pasākumus, tādējādi mazinot inficēšanās biežumu un pārslodzi ārstniecības iestādēm. Anotācijā secināts, ka līdz rīkojuma pieņemšanai ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi nav pietiekami, lai novērstu straujo infekcijas tālāko izplatību, kam sekas būs straujš pacientu ar smagu slimības gaitu pieaugums slimnīcās un straujš nāves gadījumu pieaugums. Prognozēts, ka, vadoties no tā brīža situācijas, ja tiek paredzēti pasākumi, kas par 50 % mazina cilvēku, kas nav vakcinēti, kontaktēšanos, un par 20 % mazina kontaktēšanos vakcinētu cilvēku vidū, papildus paredzot pasākumus vakcinācijas veicināšanai, var tikt panākta Covid-19 straujās izplatības apturēšana un ar to saistītās pārslodzes veselības sektoram un nāves gadījumu pieauguma apturēšana novembra vidū.

Skaidrojums tam, kādēļ ierobežojums tika attiecināts uz pieteicēju, ir sniegts tiesību akta projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā). Atbilstoši tajā norādītajam darbiniekiem ir augsts risks inficēties no kolēģiem, klientiem, apmeklētājiem, kā arī dodoties uz darbu ar sabiedrisko transportu. Tādēļ secināts, ka visiem klātienē strādājošajiem darbiniekiem ir nepieciešams vakcinēties, lai pasargātu sevi no ilgstošas darbnespējas un iespējas izplatīt infekciju tālāk kolēģiem, kā arī ārpus darba. Anotācijā papildus uzsvērts, ka valsts pārvaldē ir ierobežots darbinieku resurss, tādēļ ikviena darbinieka ilgstoša slimošana ietekmē valsts pārvaldei noteikto funkciju izpildi. Lai varētu aizvietot kolēģus, kā arī būt gataviem strādāt krīzes situācijās, visiem valsts pārvaldes darbiniekiem jābūt vakcinētiem, lai arī ikdienā daļai ir iespēja strādāt attālināti vai šķietami epidemioloģiski drošos apstākļos.

No minētā izriet, ka ierobežojuma mērķis ir veicināt darbinieku (amatpersonu) vakcināciju, lai nodrošinātu pēc iespējas drošus darba apstākļus. Jo darba apstākļi būs drošāki, jo mazāk personu saslims, tādējādi tiks veicināts gan mērķis apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi, gan mērķis nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību.

Līdz ar to tiesa atzinusi, ka ierobežojumam ir leģitīms mērķis – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Šis mērķis atbilst gan Satversmes 116.pantā, gan 1997.gada 4.aprīļa Konvencijas par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā – Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu 26.pantā ietvertajiem mērķiem, kuru sasniegšanai pamattiesības var tikt ierobežotas.

[6.5] Pārejot pie ierobežojuma samērīguma izvērtējuma, tiesai atbilstoši Satversmes tiesas judikatūrai ir secīgi jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Ja tiek atzīts, ka noteiktais ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tas neatbilst arī samērīguma principam.

[6.6] Vērtējot, vai izraudzītais līdzeklis bija piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, ir jāņem vērā Imunizācijas valsts padomes atzinumā norādītais, ka vakcinācija ir ārkārtīgi būtisks profilakses pasākums jebkuras vakcīnregulējamas infekcijas slimības izplatības un transmisijas apturēšanai. Kā izriet no minētā atzinuma, vakcinācija efektīvi samazina inficēšanās, hospitalizācijas un nāves risku, kas ir iespējams Covid-19 infekcijas rezultātā. Turklāt minētajā atzinumā norādīts arī uz to, ka personām, kuras ir vakcinētas, ir mazāks risks inficēt arī citus cilvēkus.

Slimību profilakses un kontroles centra atzinumā ir norādīts, ka, vakcinējot jaunus cilvēkus un visus, kuriem nav hroniskas saslimšanas, samazinās infekcijas izplatība populācijā, tostarp riska grupas pacienti un cilvēki, kuriem vakcīna neizveido pietiekamu aizsardzību, būs pasargāti no inficēšanās un smagas saslimšanas un nāves. Slimību profilakses un kontroles centra sniegtie dati par laika periodu no 2021.gada 1.augusta līdz 2021.gada 31.oktobrim liecināja, ka risks saslimt nevakcinētām personām ir 2,8 reizes lielāks par vakcinācijas kursu pabeigušām personām, hospitalizācijas risks nevakcinētām personām ir 6,1 reizi lielāks par vakcinācijas kursu pabeigušām personām, savukārt risks nomirt nevakcinētām personām ir 6,3 reizes lielāks par vakcinācijas kursu pabeigušām personām.

Vakcinācijas efektivitāti infekcijas izplatības ierobežošanai un infekcijas radīto negatīvo seku mazināšanai apliecināja arī ārvalstu atbildīgo institūciju publiski sniegtā informācija. Piemēram, no Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras 47.nedēļas Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojuma izriet, ka vairākos pētījumos ir pierādīta vakcīnu efektivitāte, aizsargājot pret infekciju. Neinficētas personas vīrusu nepārnes, tādējādi vakcīnas efektīvi novērš transmisiju. Transmisija tiek samazināta arī tad, ja vakcinēta persona tomēr ir inficējusies, jo ir samazināts vīrusa izplatības ilgums un pakāpe. Divu vakcīnu devu aizsardzība pret simptomātisku Covid-19 Delta varianta infekciju ir 65–70 % *AstraZeneca AB* vakcīnai „Vaxzevria", kā arī 80–95 % *BioNTech Manufacturing GmbH* vakcīnai „Comirnaty" un *Moderna Biotech Spain, S.L.* vakcīnai „Spikevax". Visu trīs vakcīnu efektivitāte pret hospitalizāciju arī Delta varianta gadījumā ir virs 90 %. Tas pats attiecas uz mirstību (*sk. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1036047/Vaccine_surveillance_report_-_week_47.pdf, aplūkots 2022.gada 2.decembrī*).

Arī no Amerikas Savienoto Valstu Slimību kontroles un profilakses centra sagatavotā zinātniskā izklāsta par Covid-19 vakcīnām un vakcināciju (*sk. https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/fully-vaccinated-people.html, aplūkots 2022.gada 2.decembrī*), kas pēdējo reizi atjaunots 2021.gada 15.septembrī, izriet, ka Covid-19 vakcinācijas programma ir ievērojami samazinājusi slimības slogu Amerikas Savienotajās Valstīs, novēršot smagu slimību pilnībā vakcinētiem cilvēkiem un pārtraucot slimības transmisijas ķēdes. Norādīts, ka vakcīnas ievērojami samazina vīrusa pārnesi vakcinēto cilvēku starpā, pat Delta varianta gadījumā, jo vakcinētas inficētās personas ir infekciozas īsāku laiku, salīdzinājumā ar nevakcinētiem cilvēkiem, kas ir inficējušies ar Delta variantu.

Lai gan ir pētījumi, ka vakcinētās personas var nodot vīrusu tālāk, arī tajos ir secināts, ka vakcinācija samazina risku inficēties ar vīrusa Delta variantu un paātrina tā izvadīšanu (*sk., piemēram, Community transmission and viral load kinetics of the SARS-CoV-2 delta (B.1.617.2) variant in vaccinated and unvaccinated individuals in the UK: a prospective, longitudinal, cohort study // The Lancet Infectious Diseases, 29.10.2021., pieejams: https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(21)00648-4/fulltext, aplūkots 2022.gada 2.decembrī*).

Tādējādi secināms, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku. Vakcinācija aizsargā gan personu pašu, gan šīs personas līdzcilvēkus. Tādēļ tiesa atzinusi, ka vakcinācija veicina leģitīmā mērķa sasniegšanu un tā ir atzīstama par piemērotu šī mērķu sasniegšanai.

[6.7] Tā kā rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktam bija ilgstoša iedarbība, jāņem vērā, ka rīkojuma spēkā esības laikā sāka izplatīties vīrusa Omikrona variants. No Ministru kabineta 2022.gada 6.janvāra ārkārtas sēdes darba kārtības ir redzams, ka tajā ir uzklausīta informācija par epidemioloģiskās drošības situāciju (*https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/cabinet_ministers/a2841529-b12a-48ae-9f30-a22940e25af4, aplūkots 2022.gada 2.decembrī*). No prezentācijas, kurā ietverta atsauce uz zinātnisko literatūru, izrietēja, ka vakcinācijas efektivitāte pret simptomātisku slimību ar Omikrona variantu ir ievērojami zemāka nekā salīdzinājumā ar Delta variantu un strauji samazinās laika gaitā. Tomēr aizsardzība pret hospitalizāciju ir daudz lielāka nekā pret simptomātisku slimību, jo īpaši pēc balstvakcinācijas, kad vakcinācijas efektivitāte pret hospitalizāciju ir tuvu 90 % (*https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/386fa4f4-5b04-4bef-83cd-6cd20e78dde0/download*). Tādējādi, mainoties faktiskajiem apstākļiem, Ministru kabinets ir pārvērtējis izvēlētā līdzekļa piemērotību leģitīma mērķa sasniegšanai, vakcināciju joprojām atzīstot par pietiekami efektīvu līdzekli.

Minētie secinājumi par vakcinācijas efektivitāti saskan arī ar zinātnes atziņām. Proti, 2022.gada 17.martā publicētajā Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojumā (11.nedēļa) norādītais liecina, ka pret vīrusa Omikrona variantu pirmos trīs mēnešus vakcīnu divu devu aizsardzība attiecībā uz simptomātisku saslimšanu ir 25–70 %, savukārt pret hospitalizāciju tā ir 65–85 % (*https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061532/Vaccine_surveillance_report_-_week_11.pdf, aplūkots 2022.gada 5.decembrī*).

Nozīme ir arī tam, ka Ministru kabineta sēdē, kurā tika lemts par ārkārtējās situācijas pagarināšanu līdz 2022.gada 28.februārim, tika prezentētas Omikrona saslimstības un hospitalizācijas prognozes janvārī un februārī (*https://www.youtube.com/watch?v=YT4AhMmlayE&list=PLxxK65h4EFyfkjleZFt6jWxJ6etHK3CgV&index=11 35:52–50:45, aplūkots 2022.gada 5.decembrī*), kas norādīja uz būtisku saslimstības un hospitalizācijas pieaugumu. Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-1 „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojumā Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu"" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (*https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/23705b15-16a8-47cf-a246-f3d8586b2af0, aplūkots 2022.gada 21.novembrī*) ir vērsta uzmanība uz vīrusa Omikrona varianta izplatības sākšanos un vakcīnu efektivitātes mazināšanos, vienlaikus secinot, ka zibensveidīgas infekcijas izplatības novēršanai ir jāturpina jau ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi, un nav pieļaujama to atcelšana. Tādējādi, sākoties Omikrona varianta izplatībai, ir pārvērtēta ne vien izvēlētā līdzekļa piemērotība, bet arī nepieciešamība.

Tāpat tiesa ņēmusi vērā, ka Ministru kabinets, apsverot esošo situāciju un tās attīstības prognozes pēc ārkārtējās situācijas beigām, saskatīja iespēju iepriekš noteiktos ierobežojumus atvieglot. Proti, Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-436 „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (*https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b59bf4f1-5c0a-4af5-be5f-96c101965608, aplūkots 2022.gada 2022.gada 5.decembrī*) ir skaidrots, ka attiecībā uz darba pienākumu veikšanu no 1.marta tiek atcelts pienākums veikt darba pienākumus tikai ar derīgu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, bet, vadoties no Covid-19 izplatības tendencēm un vakcinācijas efektivitātes, tiek saglabāts nosacījums darba pienākumus klātienē veikt ar vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu atsevišķās jomās.

Apkopojot minēto, tiesa secinājusi, ka Ministru kabinets ir ņēmis vērā aktuālo situāciju un zinātnes atziņas, ierobežojumus atvieglojot tiklīdz tas ir bijis iespējams.

[6.8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 3.punktam iestāde lemj par administratīvā akta vajadzību, tas ir, par to, vai šo mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo administratīvā procesa dalībnieku tiesības vai tiesiskās intereses. Atbilstoši juridiskajā literatūrā norādītajam, ja tiek secināts, ka attiecīgo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar citu – mazāk ierobežojošu vai mazāk resursus patērējošu līdzekli – attiecīgais līdzeklis ir jānomaina.

Pieteicēja uzskata, ka ir pārkāpts samērīguma princips, jo viņa varēja pildīt darba pienākumus epidemioloģiski drošā vidē. Pieteicēja norādījusi, ka viņai kā policijas darbiniecei ir iespējams attālināti veikt administratīvos darbus, turklāt ikdienā pieteicēja lielāko daļu darba laika pavada ārpus iekštelpām. Tāpat pieteicēja norādījusi, ka rakstveidā apliecinājusi, ka nenāks uz darbu, ja nejutīsies labi vai būs kādas elpceļu infekcijas pazīmes.

Tomēr šādus pieteicējas argumentus tiesa nav atzinusi par pamatotiem. Pat, ja pieteicēja savu amata pienākumu veikšanas laikā lielākoties atrodas epidemioloģiski drošā vidē, tomēr nevar izslēgt, ka pieteicējai būtu jāierodas arī iekštelpās, tāpat ar lielu ticamības pakāpi paredzams, ka pieteicējai darba pienākumu izpildes laikā varētu rasties nepieciešamība kontaktēties ar kolēģiem vai citiem sabiedrības locekļiem. Arī pieteicējas piedāvātais risinājums, ka pieteicēja apsola neapmeklēt darbu, ja sajūt kādus slimības simptomus, nevar būt kā vienlīdz efektīvs līdzeklis Covid-19 mazināšanai, jo persona var būt

infekcijas pārnēsātājs vēl pirms ir sajutusi slimības simptomus.

Tāpat ir būtiski ņemt vērā katra darbinieka nozīmi svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu efektīvas un nepārtrauktas izpildes nodrošināšanā. Valsts pārvaldei ir jābūt efektīvai gan no organizācijas, gan funkciju veikšanas viedokļa. Savukārt efektivitāte prasa pielāgošanos ar darba izpildi saistītiem individuālajiem apstākļiem. Proti, lai nodrošinātu darba izpildi visefektīvākajā veidā, darba izpildes veids nedrīkstētu būt pakārtots pieteicējas ierobežotajām iespējām nepieciešamības gadījumā veikt darbu arī klātienē, ja noteiktajā situācijā tieši šāda darba izpildes forma ir nepieciešama efektīvākai rezultātu sasniegšanai.

Dr.iur. I.Ziemele savā publikācijā, izvērtējot rīkojuma mērķi, ir norādījusi, ka valsts un pašvaldību amatpersonas un darbinieki ir tie, kuriem atbilstoši Satversmē noteiktai valsts iekārtai ir jāīsteno valsts funkcijas. Visupirms tie ir Satversmē noteiktie konstitucionālie orgāni, kas īsteno valsts funkcijas – likumdošanu, izpildu funkciju un tiesu varu – arī ārkārtējā situācijā. Tā ir arī valsts pārvalde, neatkarīgās iestādes un pašvaldības. Rīkojuma mērķis ir noteikt tādus šo personu pienākumus, kas netraucē valsts funkciju īstenošanu, bet, tieši otrādi, kas nodrošina to, ka šīs personas būs, tā teikt, darba kārtībā. Tādējādi primārais mērķis ir nodrošināt valsts funkciju īstenošanu, tostarp cilvēka tiesību aizsardzību, ārkārtējos apstākļos. Šīs valsts funkcijas neveic abstrakti veidojumi, bet reāli cilvēki. Ņemot vērā amatpersonu atbildību īpaši šajos apstākļos sabiedrības priekšā, šīm personām ir noteikts konkrēts pienākums rīkojuma 5.3.apakšpunktā (*sk. Ziemele I. Rīkojuma mērķis ir nodrošināt valsts funkciju, tai skaitā cilvēktiesību aizsardzības, īstenošanu. Pieejams: https://juristavards.lv/doc/279746-rikojums-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanuatsevisku-ar-vakcinacijas-pienakumu-saistitu-normu-/, aplūkots 2022.gada 2.decembrī*).

Savukārt saistībā ar testēšanu Slimību profilakses un kontroles centrs norādījis, ka vakcināciju nevar aizstāt ar testēšanu, jo testēšana nesniedz imunitāti pret attiecīgo infekcijas slimību, kā to dara vakcinācija. Vienmēr pastāv iespēja, ka cilvēks pēc testēšanās var inficēties. Tāpat ir jāņem vērā, ka tests nepasargā personu no inficēšanās konkrētā pakalpojuma sniegšanas vai saņemšanas laikā. Tikai vakcinēšanās pret Covid-19 vai pārslimošana, kas ir notikusi pēdējā pusgada laikā, sniedz cilvēkam nepieciešamo aizsardzību pret Covid-19 vīrusu jeb imunitāti. Testētā persona var atrasties tā saucamajā inkubācijas periodā, kas personai rada viltus drošības sajūtu. Rezultātā brīdī, kad testētais cilvēks kļūst infekciozs, viņš jau var būt paspējis inficēt ievērojamu skaitu citu cilvēku. Tādēļ testēšana var būt tikai kā papildu drošības apstāklis, īpaši gadījumos, kad personas saņem vai sniedz vienreizēju, īsu pakalpojumu. Riska pakāpe testētām un vakcinētām vai pārslimojušām personām nav salīdzināma, jo cilvēkam, kuram ir iestājusies imunitāte pret Covid-19 vīrusu, drošības un aizsardzības līmenis palielinās, bet risks inficēties ievērojami samazinās.

Tādējādi tiesa nav konstatējusi citus mazāk ierobežojošus līdzekļus, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tikpat efektīvi. Tiesa atzinusi, ka par tādiem nav uzskatāma arī attālināta darba veikšana un testēšanu, uz ko norādījusi pieteicēja.

[6.9] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 4.punktam iestāde lemj par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Vērtējot, vai ierobežojums ir atbilstošs, tiesa ņēmusi vērā Ministru kabineta un Veselības ministrijas tiesai sniegtos paskaidrojumus, kā arī lietā esošos Slimību profilakses un kontroles centra skaidrojumus, kas apliecina vakcinācijas sabiedrisko nozīmīgumu un ietekmi uz Covid-19 infekcijas pārneses risku.

Izskatāmajā lietā, no vienas puses, ir salīdzināmas pieteicējas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kas iekļauj tiesības uz pašnoteikšanos lemt par savu ķermeni, un pakārtoti tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu, un, no otras puses, ar rīkojumu noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu aptvertās tiesības un intereses, proti, sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība un svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktības nodrošināšana.

Tiesai nav bijušas šaubas par to, ka ar pārsūdzētajiem rīkojuma punktiem uzliktie ierobežojumi radīja pieteicējai būtiskas un nelabvēlīgas sekas. Šie ierobežojumi varēja ietekmēt pieteicējas ģimenes finansiālo situāciju un pastarpināti citas ar to saistītas lietas, piemēram, kā to pieteicēja norādīja tiesas sēdē, spēju finansēt pieteicējas dēla izglītību augstskolā. Tomēr tiesa atzinusi, ka pieteicējai uzliktais ierobežojums – pienākums vakcinēties, lai turpinātu darbu, – ir pretnostatāms visas sabiedrības ieguvumam – Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai, veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršanai un valsts pārvaldes funkciju nepārtrauktības nodrošināšanai. Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam (t.i., visas sabiedrības interesēs ir mazināt saslimšanu, tajā skaitā smagu saslimšanu, ar Covid-19, mazināt novēršamo mirstību, novērst veselības aprūpes sistēmas pārslodzi, nodrošināt valsts un pašvaldības iestāžu sniegto pakalpojumu nepārtrauktību), savukārt ar Ministru kabineta rīkojumu noteiktais pienākums skar šaurāku personu loku. Ir būtiski, ka nekontrolēta Covid-19 izplatība varēja izraisīt veselības nozares pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību, kas ir svarīga visas sabiedrības labklājībai, jo no pienācīgas veselības aprūpes sistēmas funkcionēšanas ir atkarīga visu iedzīvotāju iespēja saņemt veselības aprūpi un tādējādi īstenot savas tiesības uz veselības aizsardzību ne vien saslimstot ar Covid-19, bet arī citu veselības traucējumu gadījumā.

Apkopojot minēto, secināms, ka labums, ko uz Ministru kabineta rīkojuma pieņemšanas brīdi un tā spēkā esības laikā ieguva sabiedrība, no šāda ierobežojuma bija lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

[6.10] Gan iestādi, gan tiesu saista normatīvajos aktos noteiktās prasības, tādēļ atkāpšanās no tām būtu patvaļīga. Judikatūrā ir atzīts, ka tiesa atsevišķos gadījumos var nepiemērot tiesību normā paredzētās obligātās sekas, ja konstatē tādus apstākļus, kad tiesību normās noteiktajām obligātajām sekām ir jāatkāpjas samērīguma principa priekšā. Proti, netipiskos gadījumos. Netipisks ir tāds gadījums, kas izpilda visus likuma normas tiesiskā sastāva nosacījumus, taču ar to nesaraujami saistīti papildu apstākļi, kas būtiski maina šī gadījuma raksturu. Netipiskus gadījumus likumdevējs nav apzinīgi ietvēris savā likuma normā īstenotajā gribā, jo tas nav tos paredzējis. Tas līdz ar to attiecībā uz netipiskajiem gadījumiem nav izdarījis arī samērīguma apsvērumus un nav iekļāvis tos normā paredzētajās tiesiskajās sekās.

Izskatāmajā lietā tiesa nav konstatējusi tādus netipiskus lietas apstākļus (piemēram, saistībā ar pieteicējas veselības stāvokli), kas ļautu tiesai, pamatojoties uz samērīguma apsvērumiem, atkāpties no likumdevēja noteiktā regulējuma par pienākumu iesniegt vakcinēšanās vai pārslimošanas sertifikātu. Tāpat par netipiskiem apstākļiem tiesa nav atzinusi arī pieteicējas ģimenes apstākļus, respektīvi, ka pieteicējas aprūpē ir trīs bērni. Kā jau iepriekš skaidrots, saskaņā ar kompetento iestāžu sniegto informāciju, nevakcinējoties, persona sevi un līdzcilvēkus pakļauj ievērojami augstākam riskam. Lietā nav iesniegti pierādījumi, kas dotu pamatu aizdomām par vakcinācijas kontrindikācijām.

[6.11] Ievērojot minēto, tiesa secinājusi, ka Ministru kabineta rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktā noteiktais pienākums vakcinēties ir noteikts saskaņā ar likumu, tam ir leģitīms mērķis, proti, nodrošināt sabiedrības epidemioloģisko drošību, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, un tas ir samērīgs, proti, likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti un nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, kā arī šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Tiesa atzinusi, ka labums, ko iegūst sabiedrība, nosakot vakcinēšanās pienākumu, ir lielāks par personas tiesībām nodarīto aizskārumu.

[6.12] Pieteicēja ir norādījusi uz bažām par riskiem, ko veselībai var radīt vakcīnas, ņemot vērā, ka to tirdzniecības atļauja ir piešķirta ar nosacījumu un to, ka nav visaptverošu klīnisko datu un ir nepieciešami papildu pētījumi.

Slimību profilakses un kontroles centrs ir sniedzis skaidrojumu, ka vakcīna tiek reģistrēta jeb apstiprināta tikai tad, ja ir saņemti uzticami zinātniski pierādījumi, ka tā atbilst visām Eiropas Savienības prasībām par vakcīnu iedarbīgumu, drošumu un kvalitāti. Vakcīnas nav iespējams reģistrēt Eiropas Zāļu aģentūrā, ja tām nav veiktas visas reģistrācijai nepieciešamās pārbaudes. Līdz ar to visas vakcīnas, kuras ir saņēmušas reģistrācijas atļauju, ir pārbaudītas, ar tām ir veikti nepieciešamie klīniskie pētījumi par drošumu un efektivitāti, lai pārliecinātos par to ieguvumu un risku. Turklāt saskaņā ar Slimību profilakses un kontroles centra sniegto informāciju reģistrācija ar nosacījumiem jaunām zālēm, ne tikai vakcīnām pret Covid-19, tiek izmantota ļoti bieži. Piemēram, no 39 jaunām zāļu vielām, kuras 2020.gadā tika reģistrētas Eiropā, 13 gadījumos veikta reģistrācija ar nosacījumiem. Ļoti daudzas zāles tiek pētītas un rūpīgi

uzraudzītas pēc reģistrācijas periodā gan no ražotāju, gan no zinātnieku puses, lai gūtu papildu zināšanas par to iedarbību un drošumu. Tajā pat laikā nevar uzskatīt, ka zāles nav pārbaudītas.

Pieteicējai bija bažas par to, ka vakcinācija var radīt viņai nelabvēlīgas sekas. To apliecina arī pieteicējas tiesas sēdē paustie apsvērumi. Tomēr pieteicēja nav norādījusi uz īpašiem apstākļiem, kuru rezultātā vakcinācija varētu apdraudēt viņas veselību, kā arī nav iesniegusi pierādījumus (medicīnisku dokumentāciju), kas apliecinātu objektīvus ar veselību saistītus iemeslus, lai atliktu vai neveiktu vakcināciju. Arī pierādījumi, kas apliecina pieteicējas bažas par vakcīnu iedarbību uz pieteicējas ķermeni, lietā nav. Pieteicēja tikai atsaukusies uz vakcīnu tirdzniecības atļauju termiņiem un to veidu, kas gan pats par sevi neliecina par to, ka vakcīnas nav pārbaudītas un drošas cilvēka veselībai.

Tiesa nav piekritusi pieteicējas norādītajam, ka spēkā esošie normatīvie akti neparedz nekādu kompensācijas mehānismu, ja vakcinācijas rezultātā personai ir radušās kādas nelabvēlīgas sekas. Pirmkārt, Ministru kabineta noteikumu Nr.662 216.punktā noteikts, ka visus izdevumus, kas saistīti ar Covid-19 vakcināciju, tās organizēšanu, pārraudzību un kontroli, vakcīnu iegādi, medicīniskās dokumentācijas noformēšanu, vakcīnu ievadīšanu, kā arī ar vakcinācijas izraisīto komplikāciju (blakusparādību) ārstēšanu, finansē no valsts pamatbudžeta. Otrkārt, Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 49.^{7} panta pirmajā daļā noteikts, ka Ministru kabinets atbilstoši Ārstniecības riska fonda atlīdzības izmaksas principiem un apmēriem nosaka kompensācijas piešķiršanas un izmaksas kārtību, ja vakcinācijas pret Covid-19 infekciju izraisīto blakusparādību dēļ nodarīts smags vai vidēji smags kaitējums pacienta veselībai vai dzīvībai, kā arī kārtību, kādā atlīdzina ar ārstniecību saistītos izdevumus, ja tā bijusi nepieciešama, lai novērstu vai mazinātu nodarītā smagā vai vidēji smagā kaitējuma sekas. Šīs normas nav atzīstamas par deklaratīvām tikai tāpēc, ka, pieteicējas ieskatā, tās praksē nav piemērotas.

[6.13] Ievērojot visu iepriekš minēto, tiesa secinājusi, ka rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunkts ir atzīstams par tiesisku, bet pieteikums noraidāms.

[6.14] Tā kā pieteicēja tika atbrīvota no valsts nodevas samaksas, bet pieteikums pilnībā noraidīts, spriedumā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturtajai daļai norādīts pieteicējas pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā.

[7] Pieteicēja par minēto spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, kas pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Tiesas secinājumi par ierobežojumu leģitīmo mērķi un samērīgumu ir pretrunā Satversmes 1.pantam un preambulā deklarētajiem pamatprincipiem – demokrātiski tiesiskas valsts principu, sociāli atbildīgas valsts principu. Spriedums ir pretrunā ar cilvēka pamattiesībām – cieņu un brīvību. Ar spriedumu tiek deklarēts autoritārisms un attaisnota diskriminācija, kā arī noliegtas bērnu tiesības.

[7.2] Pirms rīkojuma izdošanas nav tikuši apsvērti individuālie darba vides riski.

[7.3] Ar vakcinēšanos nevar sasniegt leģitīmo mērķi – slimību profilaksi un veselības aprūpes sektora pārslodzes apturēšanu. Vakcinācijas rezultātā ir izveidojušies vairāki vīrusa varianti. Obligātā vakcinācija nav novērsusi infekcijas izplatību, jo atbilstoši ziņu aģentūras „LETA" informācijai līdz 2021.gada 12.decembrim pret Covid-19 vakcinēti 94% (962 763 cilvēku) no visiem nodarbinātajiem, bet atbilstoši Slimību profilakses un kontroles centra datiem kopumā Latvijā ar Covid-19 inficējušies 972 195 cilvēki.

[7.4] Pieteicējas lūgums atlikt lietas izskatīšanu pirmās instances tiesā, lai viņa varētu iesniegt pierādījumus savu paskaidrojumu pamatošanai, tika noraidīts. Pieteicējai nav pienākums pierādīt, ka vakcīnas nav drošas, iestādei ir pienākums pierādīt, ka vakcīnas ir drošas un pasargā no saslimšanas.

[8] Ministru kabinets paskaidrojumā uzturējis pirmās instances tiesā sniegto argumentāciju, papildus norādot, ka atbilstoši statistikas datiem 2022.gada sākumā pieauga kopējais inficēto skaits un nevakcinēto un daļēji vakcinēto personu vidū inficēto gadījumu skaits bija lielāks nekā vakcinēto personu vidū. Arī dati par stacionēto Covid-19 pacientu skaitu pēc vakcinācijas statusa liecina par to, ka 2022.gada sākumā nevakcinētas un daļēji vakcinētas personas nonāca slimnīcā divreiz biežāk.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi lietas materiālus kopsakarā ar lietas dalībnieku argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

Administratīvā apgabaltiesa arī atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, pareizi identificējusi un piemērojusi tiesību normas, tiesas spriedumā norādītā motivācija ir pareiza un pietiekama, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu tai pievienojas un izvērstāku argumentāciju nenorāda.

Par apelācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem Administratīvā apgabaltiesa norāda turpmāko.

[10] Pieteicēja pēc būtības apelācijas sūdzībā ir iebildusi pret to, ka ar vakcinēšanos iespējams sasniegt leģitīmo mērķi un ka labums, ko ieguva sabiedrība, nav samērojams ar viņas tiesību aizskārumu. Pieteicējas ieskatā tiesas secinājumi ir pretrunā demokrātiski tiesiskas valsts principam, sociāli atbildīgas valsts principam, kā arī pretrunā cilvēka pamattiesībām – cieņai un brīvībai. Pieteicējas ieskatā spriedums deklarē autoritārisma režīmu, diskrimināciju un bērnu tiesību noliegšanu, jo noteiktais ierobežojums pakļāvis pieteicēju un viņas trīs bērnus trūkumam un ciešanām.

Izvērtējot pieteicējas argumentus, Administratīvā apgabaltiesa ņem vērā, ka Senāts 2023.gada 31.maija spriedumā lietā Nr. SKA-364/2023 ir vērtējis rīkojuma 5.3.apakšpunkta tiesiskumu un sniedzis savu vērtējumu šajā jautājumā. Tā kā arī izskatāmajā lietā strīds cita starpā ir par rīkojuma 5.3.apakšpunkta tiesiskumu, apgabaltiesa sprieduma pamatošanai cita starpā izmantos Senāta spriedumā nostiprinātās atziņas.

[10.1] Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā praksē ir atzinusi, ka Covid-19 vīrusa radītais apdraudējums sabiedrības veselībai bija ļoti nopietns, un jāņem vērā, ka zināšanas par vīrusa īpašībām un bīstamību pandēmijas sākumposmā bija ļoti ierobežotas un tādēļ valstīm bija ātri jāreaģē šajā laikposmā. No tā izriet, ka attiecībā uz šo lietu tiesai jāņem vērā konkurējošās intereses ļoti sarežģītajā pandēmijas kontekstā un jo īpaši pozitīvo pienākumu, kas uzlikts Cilvēktiesību konvencijas dalībvalstīm aizsargāt to jurisdikcijā esošo personu dzīvību un veselību (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2022.gada 5.septembra spriedums lietā „Affaire Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) c. Suisse", iesnieguma Nr. 21881/20, 84.punkts*).

Valstij ir plaša rīcības brīvība, nosakot obligāto vakcinācijas pienākumu, lai aizsargātu gan indivīda, gan sabiedrības veselību. Veselības aprūpes politikas jautājumi principā ietilpst valsts iestāžu rīcības brīvības robežās, jo tās vislabāk spēj izvērtēt prioritātes, resursu izmantošanu un sociālās vajadzības (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavrička and Others v. the Czech Republic", iesnieguma Nr. 47621/13, 274.punkts*). Tiesa arī uzsvēra, ka šai rīcības brīvībai ir jābūt plašai (*turpat, 280.punkts*).

Senāts ir atzinis, ka rīkojuma 5.3.apakšpunktā noteiktais ierobežojums ir noteikts saskaņā ar likumu, proti, likuma atrunas princips ir ievērots. Izvērtējot likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 2., 4.pantu un 5.pantu, Senāts secinājis, ka Ministru kabinets ir deleģēts izsludināt ārkārtējo situāciju valsts apdraudējuma gadījumā, tostarp, ja būtiski apdraudēta cilvēku veselība un dzīvība. Minētā tiesiskā režīma laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldības institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr. SKA-364/2023, ECLI:LV:AT:2023:0531.A420247221.20.S, 9.punkts*).

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 8.panta pirmajā daļā ir uzskaitītas Ministru kabineta tiesības, izsludinot ārkārtējo situāciju, noteikt konkrētus ierobežojumus, savukārt panta otrā daļa pilnvaro Ministru kabinetu papildus tiem noteikt arī citus konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamos pasākumus (*turpat, 11.punkts*).

Arī Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrā daļa noteic, ka Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas

slimību izplatības ierobežošanai. Saskaņā ar minētā likuma 3.panta pirmās daļas 3.punktu epidemioloģiskā drošība ietver arī iedzīvotāju vakcināciju. Tādējādi Ministru kabineta kompetencē ir noteikt epidemioloģiskās drošības pasākumus (tai skaitā iedzīvotāju vakcināciju) infekcijas slimību izplatības ierobežošanai.

Ievērojot minētās tiesību normas un piesardzības principu, Senāts atzinis, ka tieši Ministru kabineta ziņā ir nodrošināt līdzsvaru starp veselības aizsardzības konstitucionālās vērtības mērķi un visām personām, kas dzīvo valsts teritorijā, piešķirto tiesību un brīvību ievērošanu. Ministru kabinets, ņemot vērā Covid-19 pandēmijas dinamiku, paredzamo vakcinācijas kampaņas tempu un jaunu, lipīgāku vīrusa variantu parādīšanos, bija novērtējis, ka joprojām pastāv ievērojams epidēmijas izplatīšanās risks. Līdz ar to tieši Ministru kabinets varēja novērtēt, kāda apjoma ierobežojumus nepieciešams ieviest šādā situācijā, un izdot attiecīgu vispārīgo administratīvo aktu apdraudzējuma novēršanai (*turpat, 15.punkts*).

[10.2] Senāts ir atzinis, ka ierobežojuma leģitīmie mērķi ir citu cilvēku tiesību aizsardzība (apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazināt novēršamo mirstību, nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību) un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība (nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību - vērsts gan uz citu cilvēku tiesību aizsardzību, gan demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību) (*turpat, sprieduma 20.punkts*).

[10.3] Pieteicējas ieskatā noteiktais ierobežojums nav samērīgs, uzsverot, ka leģitīmais mērķis nav sasniegts (to nav iespējams sasniegt) un labums, ko iegūst sabiedrība, nav lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

Samērīguma izvērtējuma tests sastāv no trīs jautājumiem, proti, 1) vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; un 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (piemēram, *Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr. 2006-42-01 11.punkts, 2018.gada 26.aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-18-01 21.3.punkts*).

Senāts ir atzinis, ka vakcinācija ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai. Pamatojoties uz valdošo zinātnisko pasaules uzskatu, Pasaules Veselības organizācija un citas pasaules institūcijas un organizācijas 2021.gadā rīkoja kampaņu par pēc iespējas plašāku vakcināciju pret Covid-19, jo tikai vakcinācija spēja ierobežot epidēmiju un samazināt tās negatīvās sociālās un ekonomiskās sekas. Šeit jāņem vērā publiski pieejamā informācija un dati, kas tajā laikā bija pieejami, ka inficēšanās varbūtība pēc vakcinācijas ir mazāka un ka, pat ja tā notiek, slimības gaita parasti ir vieglāka. (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr. SKA-364/2023, ECLI:LV:AT:2023:0531.A420247221.20.S, 25.punkts*).

Arī pirmās instances tiesa spriedumā ir analizējusi pieejamo informāciju un datus, kas rīkojuma izdošanas un darbības laikā bija pieejami, par vakcinācijas efektivitāti un pamatoti atzina, ka vakcinācija ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai (*šā sprieduma 6.6.-6.7.apakšpunkts*).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka starp Līgumslēdzējām pusēm pastāv vispārēja vienprātība, ko stingri atbalsta specializētās starptautiskās organizācijas, ka vakcinācija ir viens no veiksmīgākajiem un rentablākajiem veselības aizsardzības pasākumiem un ka katrai valstij būtu jācenšas panākt pēc iespējas augstāku vakcinācijas līmeni savu iedzīvotāju vidū (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavřička and Others v. the Czech Republic", iesnieguma Nr. 47621/13, 277.punkts*).

Arī citu valstu konstitucionālās tiesas ir norādījušas, ka obligātā vakcinācija aizsargā indivīdu pret inficēšanos un apkārtējo sabiedrību un sabiedrību kopumā pret epidēmiju rašanos. Dažādu epidēmiju izraisītas infekcijas rada augstu risku personu dzīvībai vai vismaz veselībai. Tāpēc epidēmijas pasākumu, tostarp obligātās vakcinācijas, mērķis izriet no tiesību uz dzīvību institucionālās aizsardzības aspekta, t. i., no valsts pienākuma aizsargāt dzīvību (*Ungārijas Konstitucionālās tiesas 2021.gada 30.novembra lēmuma Nr. 3537/2021 (XII. 22.) AB 49.punkts*).

Tādējādi pieteicējas uzskats, ka ar vakcinēšanos nav iespējams sasniegt leģitīmo mērķi, nav pamatots. Ievērojot, ka šobrīd rīkojums vairs nav spēkā un situācija valstī kopumā ir normalizējusies, nav pamatots pieteicējas arguments, ka ar vakcināciju netika sasniegts leģitīmais mērķis.

Par pieteicējas norādi, ka vakcinācijas rezultātā ir izveidojušies vairāki vīrusa varianti un ka vakcinācija nav novērsusi infekcijas izplatību, jo atbilstoši ziņu aģentūras „LETA" informācijai līdz 2021.gada 12.decembrim pret Covid-19 vakcinēti 94% (962 763 cilvēki) no visiem nodarbinātajiem, bet atbilstoši Slimību profilakses un kontroles centra datiem kopumā Latvijā ar Covid-19 inficējušies 972 195 cilvēki, norādāms, ka nav noliedzams, ka dati par vakcīnu efektivitāti (ietekmi uz inficēšanās risku, risku saslimt simptomātiski, hospitalizācijas risku, letāla iznākuma risku un infekcijas pārnešanas risku), turpinot pieaugt vakcinēto personu skaitam un attīstoties vīrusa mutācijām, mainījās. Atbildētājs un jomas speciālisti nav nolieguši, ka saslimt ar Covid-19 infekcijas slimību var arī vakcinētas personas. Bet šāds risks saslimt tiek ievērojami samazināts, ja persona ir vakcinējusies, vakcinācija vairumā gadījumu pasargā no smagas slimības gaitas, hospitalizācijas un nāves. Tādējādi speciālistu atzītais un zinātniskajā literatūrā norādītais kopumā apliecina, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku. Tā kā vakcinēšanos rekomendēja un atzina, kā arī joprojām rekomendē un atzīst par efektīvu līdzekli starptautiskās veselības organizācijas un veselības nozarē strādājošie speciālisti, nav pamata apšaubīt izvēlēto epidemioloģiskās drošības nodrošināšanas pasākumu. Arī Slimību profilakses un kontroles centra publicētie statistikas dati rīkojuma izdošanas un spēkā esamības laikā apliecināja, ka vakcinēti cilvēki ir vairāk pasargāti no saslimšanas vispār un smagas slimības gaitas saslimšanas gadījumā. Kā apstiprina Slimību profilakses un kontroles centra dati, vakcīnas sākotnēji efektīvāk pasargāja no rīkojuma pieņemšanas brīdī dominējošā Covid-19 vīrusa Delta varianta izraisītas slimības, salīdzinot ar *Omicrona* variantu. Turklāt, spriežot par vakcinācijas efektivitāti, jāvērtē nevis saslimšanas, kas *Omicrona* variantā visbiežāk ved pie viegli ritošas slimības gaitas, bet gan smagu slimības norišu biežums un nāves risks. Vakcinācija ievērojami (3,2 reizes) samazina *Omicrona* dominējošā varianta nāves risku un 2,3 reizes – hospitalizācijas risku (*https://www.spkc.gov.lv/lv/covid-19-statistika*). Savukārt no publiski pieejamā informatīvā ziņojuma „Informācija par aktuālo epidemioloģiskās drošības situāciju un Covid-19 testēšanu, kā arī veselības aprūpes sistēmas kapacitāti" (*https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/bdcdde6d-d198-4789-8db4-5e3510e65163*) izriet, ka arī 2022.gada 8.nedēļā (faktiski pēdējā nedēļa, kad rīkojums bija spēkā), salīdzinot saslimstības intensitāti uz 100 000 iedzīvotajiem vakcinēto un nevakcinēto personu vidū, relatīvais risks saslimt personām, kurām bija veikta tikai primārā vakcinācija, bija 1,1 reizes mazāks nekā nevakcinētām personām. Savukārt personām, kurām bija veikta balstvakcinācija – 2 reizes mazāks. Redzamas atšķirības arī stacionēto cilvēku skaitā. Šeit svarīgi uzsvērt, ka neviena vakcīna nenodrošina 100 procentu garantētu aizsardzību pret saslimšanu. *Omicrona* vīrusa variantā vakcinācijai ir nozīme nāves un smagas slimības gaitas mazināšanā, īpaši augsta riska populācijās.

Līdz ar to vakcinācija pret Covid-19 bija būtiska, lai mazinātu straujo Covid-19 infekcijas izplatību, nepieļautu veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību.

[10.4] Vērtējot, vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, pirmās instances tiesa ir secinājusi, ka nav tādu mazāk ierobežojošāku līdzekļu, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tikpat efektīvi.

Pieteicēja uzsvērusi, ka pirms rīkojuma izdošanas nav tikuši apsvērti individuālie darba vides riski.

Jau pirmās instances tiesa spriedumā norādījusi un uzvērusi valsts un pašvaldībā nodarbināto darbinieku un amatpersonu nozīmi valsts funkciju īstenošanā. Pirmās instances tiesa ir izvērtējusi pieteicējas argumentus par noteiktu pienākumu veikšanu attālināti, pienākumu veikšanu ārpus iekštelpām, kā arī pieteicējas rakstveida apņemšanos nenākt uz darbu, ja viņa nejutīsies labi vai būs kādas elpceļu infekcijas pazīmes.

Tiesa secinājusi, ka arī strādājot attālināti, pieteicēja nebūtu pasargāta no inficēšanās un saslimšanas gadījumā nevarētu pildīt darba pienākumus. Nevar izslēgt, ka pieteicējai būtu jāierodas arī iekštelpās, tāpat ar lielu ticamības pakāpi paredzams, ka pieteicējai darba pienākumu izpildes laikā varētu rasties nepieciešamība kontaktēties ar kolēģiem vai citiem sabiedrības locekļiem. Lai nodrošinātu darba izpildi visefektīvākajā veidā, darba izpildes veids nedrīkstētu būt pakārtots pieteicējas ierobežotajām iespējām nepieciešamības gadījumā veikt darbu arī klātienē, ja noteiktajā situācijā tieši šāda darba izpildes forma ir nepieciešama efektīvākai rezultātu sasniegšanai. Tiesa secinājusi, ka persona var būt infekcijas pārnēsātājs vēl pirms ir sajutusi slimības simptomus, tāpēc pieteicējas apņemšanās nav uzskatāma par efektīvu drošības pasākumu. Tiesa ir izvērtējusi arī Slimību un profilakses un kontroles centra norādīto par testēšanu un nonākusi pie secinājuma, ka testēšana nevar aizstāt vakcināciju, testēšana ir papildu drošības līdzeklis.

Senāts, izvērtējot līdzīgus apsvērumus, ir secinājis, ka attālinātā darba iespējas apvienojumā ar prasību vakcinēties ir efektīvākais līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai un ka konkrētajā lietā nav konstatējams, ka Ministru kabineta rīkojuma leģitīmo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar līdzpieteicēju norādīto mazāk ierobežojošo līdzekli – attālinātu darba pienākumu izpildi (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr. SKA-364/2023, ECLI:LV:AT:2023:0531.A420247221.20.S, 27.punkts*).

Pieteicēja paskaidrojumā ir norādījusi, ka viņas darba pienākumos rīkojuma izdošanas laikā bija nodrošināt sabiedrisko kārtību pie /objekts/, kur saslimstības riski bija minimāli.

Apgabaltiesa konstatē, ka no pieteicējas ieņemamā amata apraksta izriet, ka pieteicējas pienākumi kā /amata nosaukums/ pamatā ir veicami, veidojot saskarsmi ar cilvēkiem (piemēram, nodrošināt sabiedrisko kārtību un personu drošību, kontrolēt, kā tiek veikta normatīvo aktu prasību ievērošana un izpilde /pašvaldības nosaukums/ pilsētā; saskarsmē ar iedzīvotājiem būt pieklājīgam, savaldīgam, iejūtīgam, korektam; sniegt neatliekamu palīdzību personām, kuras cietušas likumpārkāpumu rezultātā, nelaimes gadījumos vai atrodas bezpalīdzības stāvoklī, kā arī sniegt palīdzību nepilngadīgajām personām, kuras palikušas bez vecāku vai to aizstājēju uzraudzības; veikt patrulēšanu, aizturēšanu un konvojēšanu). Apstāklis, ka pieteicēja darba pienākumus veikusi galvenokārt ārpus telpām, svaigā gaisā, nenozīmē, ka viņas darba pienākumi nav veicami saskarsmē ar cilvēkiem. Tādējādi apgabaltiesas ieskatā arī no pieteicējas amata apraksta secināms, ka pilnvērtīgu un efektīvu amata pienākumu veikšanu konkrētajā gadījumā nav iespējams veikt tikai attālināti vai bez jebkādas tiešas saskarsmes ar cilvēkiem.

Tādējādi tiesa ir izvērtējusi pieteicējas amata specifiku un darba vides risku saistībā ar Covid-19 infekcijas slimību. Savukārt rīkojuma 5.3.apakšpunkta viens no leģitīmajiem mērķiem ir nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu, ko reāli veic cilvēki, nepārtrauktību. Līdz ar to ir tikai loģiski un pamatoti, ka vakcinēšanās pienākumus noteikts tieši tām personām, kas realizē valsts funkcijas un pakalpojumus.

[10.5] Pieteicēja apelācijas sūdzībā uzsvērusi, ka labums, ko iegūst sabiedrība, nav lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Proti, ierobežojums pakļāvis pieteicēju un viņas trīs bērnus trūkumam un ciešanām.

Vērtējot, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu, jāņem vērā, ka pieteicējai netika noteikta piespiedu vakcinācija. Rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir vērtējams kā epidemioloģiskās drošības pasākums, kuru Ministru kabinets bija pilnvarots noteikt infekcijas slimības izplatības ierobežošanai, nevis kā obligātu Ministru kabineta 2000.gada 26.septembra noteikumu Nr.330 „Vakcinācijas noteikumi" izpratnē. Rīkojuma 5.3.apakšpunkts paredz vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu kā priekšnoteikumu darba pienākumu veikšanai, bet persona var nevakcinēties, šādas izvēles gadījumā rēķinoties ar tiesiskajām sekām – ierobežojumu no 2021.gada 15.novembra veikt darba pienākumus valsts vai pašvaldības iestādē. Proti, vakcinācija nav obligāta, jo personai ir izvēle – vakcinēties vai to nedarīt, vienlaikus ņemot vērā Ministru kabineta izvirzītās prasības atsevišķu darba pienākumu veikšanai.

Senāts ir norādījis, ka, vērtējot, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par līdzpieteicēju tiesībām nodarīto kaitējumu, jāņem vērā arī ierobežojuma ilgums. Atbilstoši rīkojuma anotācijai šie pasākumi bija plānoti uz laika posmu no 2021.gada 8.oktobra uz trīs mēnešiem – laikposmu, kurā Ministru kabinets uzskatīja, ka pastāv būtisks epidēmijas izplatīšanās risks sakarā ar jaunu, lipīgāku vīrusa variantu parādīšanos. Konkrētais ierobežojums – pienākums vakcinēties – tika piemērots noteiktā laika posmā, respektīvi, ārkārtas situācijas laikā. Ministru kabineta rīkojuma 5.3.apakšpunktā ietvertie priekšnoteikumu darba pienākumu veikšanai uztverami vien kā nodarbinātības pagaidu ierobežojumi (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023, ECLI:LV:AT:2023:0531.A420247221.20.S, 28.punkts*).

Ievērojot minēto, Administratīvās apgabaltiesas ieskatā pieteicējai bija jāapzinās, ka, neveicot vakcināciju, viņa nevarēs noteiktu laika periodu veikt darba pienākumus pašvaldības iestādē. Kā jau to pamatoti norādījusi pirmās instances tiesa, pieteicējai uzliktais ierobežojums – pienākums vakcinēties, lai turpinātu darbu, – ir pretnostatāms visas sabiedrības ieguvumam – Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai, veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršanai un valsts pārvaldes funkciju nepārtrauktības nodrošināšanai. Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam. Prasība vakcinēties tika noteikta objektīvu interešu un vajadzību nodrošināšanai. Pieteicējas spēja vai nespēja apgādāt savu bērnu ar dzīvošanai nepieciešamo nav tiešā veidā saistīta ar valstī noteikto prasību. Tādējādi Ministru kabineta rīkojumā ietvertie ierobežojumi attiecībā uz Satversmes 96. un 106.pantā minētajām tiesībām, kā arī Ministru kabineta rīkojumā paredzētās sekas nevakcinēšanās gadījumā nav radījušas nesamērīgu iejaukšanos personu pašnoteikšanās tiesībās un tiesībās brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu.

[10.6] Apkopojot minēto, Administratīvās apgabaltiesas ieskatā pieteicējas arguments, ka pirmās instances spriedumā izdarītie secinājumi ir pretrunā demokrātiski tiesiskas un sociāli atbildīgas valsts principam, kā arī pretrunā cilvēka pamattiesībām – cieņai un brīvībai – nav pamatots. Ministru kabinets ir rīkojies savas kompetences un deleģējuma ietvaros, ārkārtējās situācijas laikā nosakot samērīgu tiesību ierobežojumu noteiktai personu grupai, kas realizē valsts funkcijas. Vienlaikus apgabaltiesa uzskata par nepamatotu pieteicējas argumentu, ka spriedums deklarē autoritārisma režīmu, diskrimināciju un bērnu tiesību noliegšanu. Kā jau minēts iepriekš, ierobežojumam ir pagaidu raksturs, pieteicējai bija izvēles iespējas vakcinēties vai nevakcinēties. Ierobežojumam bija leģitīmi mērķi, kuri aptvēra visas sabiedrības (tai skaitā bērnu) tiesiskās intereses.

[11] Pieteicējas lūgums atlikt lietas izskatīšanu pirmās instances tiesā, lai pieteicēja varētu iesniegt pierādījumus savu paskaidrojumu pamatošanai tika noraidīts. Pieteicēja uzskata, ka viņai nav pienākums pierādīt, ka vakcīnas nav drošas, iestādei ir pienākums pierādīt, ka vakcīnas ir drošas un pasargā no saslimšanas.

Pirmās instances tiesa spriedumā, atsaucoties uz Slimību profilakses un kontroles centra skaidrojumu, jau ir norādījusi, ka vakcīnas, kuras ir saņēmušas reģistrācijas atļauju, ir pārbaudītas, ar tām ir veikti nepieciešamie klīniskie pētījumi par drošumu un efektivitāti, lai pārliecinātos par to ieguvumu un risku. Pēc jebkuru zāļu, tajā skaitā arī vakcīnu, reģistrēšanas Eiropas Savienība, Eiropas Zāļu aģentūra un katras Eiropas Savienības dalībvalsts zāļu aģentūras turpina rūpīgi uzraudzīt to drošumu.

Apelācijas instancē pieteicējai tika dota iespēja izteikt lūgumus, papildu paskaidrojumus, kā arī iesniegt pierādījumus, kuru viņa nav izmantojusi (*Administratīvās apgabaltiesas 2023.gada 9.februāra paziņojums lietas 205.lapā*). Tādējādi, ja pieteicēja tiešām būtu vēlējusies iesniegt kādus pierādījumus saistībā ar savu veselības stāvokli vai citiem apstākļiem, pieteicēja šo iespēju būtu izmantojusi apgabaltiesā. Pieteicēja nav apstiprinājusi, ka viņai būtu kontrindikācijas vakcinēšanai. Tādējādi arguments par pierādījumu iesniegšanu nepelna ievērību izskatāmās lietas ietvaros.

[12] Pamatojoties uz visu iepriekš minēto, pieteicējas pieteikums nav pamatots un ir noraidāms.

[13] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2021.gada 15.novembra lēmumu pieteicēja atbrīvota no valsts nodevas (30 *euro*) samaksas par pieteikuma iesniegšanu tiesā (*lietas 2.-3.lapa*). Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2023.gada 9.janvāra lēmumu pieteicēja atbrīvota no valsts nodevas (60 *euro*) samaksas par apelācijas sūdzības iesniegšanu tiesā (*lietas 192.lapa*).

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā.

Ievērojot, ka pieteicēja no valsts nodevas par pieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu tiesā bijusi pilnībā atbrīvota, bet pieteikums ir noraidīts un nav iesniegts sociālās drošības jomā, pieteicējai ir uzliekams pienākums samaksāt valsts nodevu 90 *euro* apmērā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu, 307. un 309.pantu, un 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.2. un 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku.

Uzlikt pienākumu /pers. A/ (personas kods: /personas kods/, deklarētā dzīvesvieta: /dzīvesvieta/) atmaksāt valstij valsts nodevu 90 *euro* triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā un iesniegt tiesai valsts nodevas samaksu apliecinošu dokumentu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente S.Kanenberga

Tiesneses S.Gintere

L.Konošonoka